

Är Norden bättre än andra?

Mastersstudenter i socialt arbete kommer från hela världen till Stavanger för att lära om nordisk välfärd. Men de saknar att få diskutera med nordiska socionomstudenter. Och de ser brister i systemet.

Det är i slutet av november och ovanligt kallt i Stavanger med frost på marken. Här råder annars ett mildt havsklimat. Glittrande julprydnader klättrar längs fasaderna.

Hit har studenter från världens alla hörn sökt sig för att läsa en mastersutbildning i socialt arbete om de nordiska välfärdssystemen. De var inte riktigt beredda på hur kallt det kan bli på vintern.

– Många har varit förkylda och vi fick samla in vinterkläder till dem. Ekonomin och klimatet är en utmaning, berättar Karina Danielsen Tallman som är administratör vid universitetet och något av en reservmamma för studenterna.

Universitetet som ligger en bit från centrum har en stor öppen ljusgård med sittvänliga trappor ner mot caféet. Masterstudenterna kommer från Ghana, Filippinerna, Pakistan, Australien, Nigeria, Malawi, Taiwan, Albanien, Spanien och Bangladesh och Finland – endast en är alltså från Norden.

Idag är deras sista kursdag i Stavanger. Under vårterminen ska de studera i Sverige och i höst i Danmark. Några har inte råd att resa hem över julen utan stannar kvar här.

Paige Ho ska åka och träffa sin pojkvän. Hon är 29 år, kommer från Taiwan och bodde tio år i Storbritannien innan hon sökte hit. Liksom alla studenter i gruppen är hon väl meriterad, har en fil kand och har jobbat inom både psykiatri och socialtjänst.

Hon längtade efter att studera igen och hittade utbildningen på internet. Hon hade varit i Danmark på semester och gillade det, och har alltid velat åka till Sverige.

– Mina förväntningar var höga och kvaliteten på utbildning är bra, med många specialiserade gästlärare. Men det är

stressigt. Flytta, slå sig ner i en ny omgivning, vara online, studera och grupparbete. Och nu ska vi flytta igen.

Det som Paige Ho tycker har gett allra mest är fältbesöken. Hon har bland annat besökt Stavangers fängelse, en högsäkerhetsanstalt med omkring 70 platser för både kvinnor och män.

– Det kändes att det var på riktigt.

Hon har en kluven bild av nordisk välfärd. I den senaste skrivuppgiften – som hon ägnat dagar och nätter åt – har hon brottats med frågan om att identifiera ojämlikhet.

Paige blev starkt berörd när hon och några klasskamrater utanför schemat besökte hemlösa rumäner i Stavanger tillsammans med Paul Stephens, en av lärarna som har inspirerat henne mycket. Han är professor i social pedagogik och har arbetat som aktivist med stöd till gruppen rumäner, som också är romer.

– Han pratar om social orättvisa och stigmatisering och hur konservativ den norska befolkningen fortfarande är. Han är bra, för han utmanar systemet. Det har lärt mig mycket om hur det är i verkligheten. Rumänerna är fattiga men regeringen gör inget för att hjälpa dem. För mig är det öppen rasism och jag är chockad över att man kan säga att det är superjämnt här. Det är det inte. Inget system är perfekt.

Hon konstaterar att i Storbritannien är romer inte diskriminerade på samma sätt. De tigger inte på gatorna där utan anställs ofta i jordbruksarbete, staten ger dem husrum och mat och låter barnen gå i skolan.

– Men här är de inte välkomna. Det finns ett tydligt klassperspektiv, men det pratar inte folk om. Även om de har det svårt här och är hatade, är de inte önskade i Rumänien heller. Där möter de dödshot, här "bara" svält.

Hon jämför med en annan förtryckt grupp, filippinska barnflickor i Asien. Hon såg många av dem när hon var i Hongkong för några år sedan. De arbetade som nannys men var lediga på söndagarna då familjerna skickade ut dem eftersom de ville ha "familjetid".

– Om du går omkring i Hongkong kan du se hundratal eller tusentals filippinskor sittande på gatorna mellan skyskraporna, de har ingenstans att ta vägen. Det var chockerande att se hur de blir behandlade. Det får en att inse hur ful världen kan vara, med alla dessa sociala problem.

Hon hatar rasism, hennes pojkvän som bor i USA är mexikansk-amerikan och de diskuterar ofta rasism. Där byter många mexikanska familjer namn på sina barn för att de ska låta mer amerikanska.

– Det är så sorgligt, de håller inte sitt arv levande.

Vi diskuterar om de nordiska länderna kan hämta inspiration från Asien. När Paige jämför välfärdssystemen i Norge med sitt hemland Taiwan ser hon för- och nackdelar med båda länderna.

– Det som Norge och Skandinavien har att erbjuda är bra som modell, men människor är lite kalla, de kunde var vänligare och mer vidsynta. Det är mer distanserat här eftersom systemet gör att ni kan leva mer oberoende. Ni har ett bra paraply som ser efter er.

Taiwan är mer familjeorienterat än Skandinavien menar hon. Många äldre är auktoritära, kontrollerande och strikta, även hennes egna föräldrar. Hon flyttade till Europa när hon var 19 och ser sig som otraditionell taiwanes. Men den nya generationen är öppnare och har mer frihet.

– Jag är väldigt oberoende, jag förstår båda kulturerna.

Taiwan är homogent och inte särskilt multikulturellt berättar Paige. Men landet utnyttjar människor från länder med sämre ekonomier som arbetskraft, precis som med barnflickorna i Hongkong. Taiwan har ett bra välfärdssystem, invånarna betalar till sjukförsäkringen varje månad samt en liten avgift vid läkarbesök.

– Norge har bättre drogkontroll. Taiwanese utnyttjar systemet för att överanvända antibiotika. Läkemedel distribueras för lätt.

Mastersutbildningen har fått Paige Ho att inse att hon vill jobba mer övergripande, på samhällsnivå med sociala frågor för att försöka förändra. Hon har inget emot att flytta tillbaka till Asien – samtidigt som det finns mycket att göra i Europa där hon känner sig hemma.

Skillnader i inkomst och status är tydliga även hos studenterna. Även om de har lyckats komma in på utbildningen är det tufft ekonomiskt. Norge är dyrt, Stavanger är centrum

för oljeindustrin och en välmående stad. Studierna är gratis och det är Paige mycket tacksam för, men studenterna betalar allt annat, mat, boende och resor själva.

De måste visa att de har 50 000 kronor på ett konto för att klara sitt uppehälle innan de överhuvudtaget kan få ett studentvisa. Paige har sparat ihop den summan själv.

– Jag är hundra procent ansvarig för min egen utbildning, min familj betalar inget. Vissa studenter här lever på nästan ingenting. Det är tråkigt att bra utbildning är en lyx. Du måste ha pengar för att studera.

Alla har inte råd att äta i skolans café utan lagar mat själva och tar med sig. Några av studenterna har skaffat sig deltidsjobb men det är svårt eftersom de inte kan norska.

Det är inte heller så lätt att få ihop en grupp människor som kommer från olika kulturella bakgrunder, med olika trosuppfattningar och olika åsikter konstaterar Paige.

– Men alla är lika i den meningen att du måste ha en viss nivå av medkänsla för att kunna studera socialt arbete. Jag måste respektera andras tro. Och det är bra att bli utmanad, jag gillar att bli utmanad och att ge utmaningar, det är så vi lär.

Paige Ho tycker att det är synd att bara en i gruppen kommer från Norden, hon hade velat få diskutera mer om hur det fungerar i de nordiska länderna.

– Jag hoppas att vi ska få träffa svenska klasskamrater i Umeå, jag har fått höra att vi ska vara del i en större grupp där. Jag vill verkligen ha möjlighet att prata med skandinaver och höra vad de tycker om hela systemet.

Maura Nurmi från Finland (längst ner till höger på bilden) är den enda nordiska studenten. Hon blev förvånad när hon förstod det.

– Jag är en av de äldsta i gruppen också, 35 år. Jag har arbetat med social barnavård i kommunen tidigare.

Maura tyckte mastersutbildningen verkade intressant och ville leva utomlands ett tag.

– Om jag läst mastern hemma hade jag behövt studera mer på egen hand. Först var jag förvånad över att de nordiska välfärdssystemen presenterades som bäst i världen. Men visst har det funnits utrymme för kritik. Saker och ting förändras. I alla nordiska länder rör vi oss bort från den traditionella välfärdsstaten, med privatiseringar och förändrad migrationspolitik.

Hon tycker liksom Paige att kvalitén på undervisningen är bra med duktiga gästföreläsare. Men det är mer problematiskt än hon trodde att flytta runt mellan tre länder.

– Det är lite stressigt, särskilt bostadsmarknaden i Sverige gör det svårt för de studenter som kommer med en partner. Universitet erbjuder bara enkelrum.

Även hon ser en fördel med upplägget under terminen i Umeå där masterstudenterna läser alla kurser tillsammans med andra studenter.

Jag frågar Siv Oltedal, professor vid Institutionen för socialt arbete och ansvarig för utbildningen, varför så få sökte från Norden.

– Det var överraskande. Det är en utmaning att få våra egna studenter att läsa inom Norden, det är mer exklusivt att åka till länder längre bort.

Ett skäl kan också vara att många nordiska studenter vill ha en mer specialiserad utbildning, inte en bred som den här.

Utbildningen Noswel, Nordisk master i Socialt arbete och välfärd, ges för första gången. Över 200 sökte och 19 studenter kom in, hälften kvinnor och hälften män. Deras olika bakgrunder och utbildningar har jämförats med socionomutbildningen. Någon är psykolog, någon sjuksköterska, andra har lång erfarenhet av samhällsarbete eller från frivilligorganisationer.

Det är Nordiska ministerrådet som initierat och beviljat pengar till utbildningen. Den har marknadsförts via internet och nätverk vid universitet över hela världen.

Studenterna läser om socialt arbete i både teori och praktik, om etik och om modeller för jämlikhet. Tempot är högt, de har

mer föreläsningstid än normalt.

– De ska få bredden av välfärdsstaten. Det är ganska krävande, säger Siv Oltedal.

I utvärderingar har studenterna satt höga betyg på fältbesöken, på exempelvis fängelset, inom barnavården, verksamheter för asylsökande och på NAV – Norges kombinerade arbetsförmedling, socialtjänst och försäkringskassa.

– Det är helt nödvändigt att ha fältbesök. De vill gärna ha mer av det, men det är inte möjligt att organisera mer tid.

Siv Oltedals vision är att skapa en medvetenhet hos

studenterna om att socialt arbete är ett internationellt och gemensamt fält.

– Även om vi har olika välfärdssystem kan vi lära av varandra och inse att en annan praktik är möjlig. Att ge studenterna mod att arbeta för saker i sitt hemland som andra kan tycka är orealistiskt eller omöjligt, att de ska bevara tron på att det är viktigt att göra något. Ofta kan det handla om små steg.

Siv Oltedal hoppas också att utbildningen ska ge dem ett nätverk som de kan ha nytta av när de kommer hem. För institutionens del ser hon att de kan lära mycket av studenterna genom att de berättar om erfarenheter från sina egna länder.

– Studenterna kan bidra till att vi får en självkritisk position vad gäller det nordiska, "vad kan vi lära av dig?" Men inte så att vi blir handlingsförlamade utan att vi får en kampvilja. Vi är inte bara goda.

Hon hoppas att utbildningen ska bidra till att utveckla kompetens om hur vi kan överföra bra saker från ett system till ett annat. Det är komplicerat eftersom alla länder har sin egen historia. Man måste ta någon del av vad andra länder har och se hur det passar in.

Siv Oltedal önskar att studenterna ska bedöma vad som kan vara relevant för deras eget land. Att de åker tillbaka och funderar på vad de kan använda hemma. Att det nordiska inte bara blir utdefinierat som något orealistiskt.

– De har en förväntan om att lära sig om det nordiska. Det är lätt att säga att nordisk välfärd är så bra, bäst i världen. Och mycket är bra, men vi måste också arbeta med områden där det inte fungerar så väl som i andra länder.

Text & bild: Helena Östlund

Gruppbild: Amos Tetteh